

ÜLKEMİZDEKİ DOĞAL KARBONDİOKSİT POTANSİYELİ VE YASAL DURUMU

Hazım YILMAZ
Jeoloji Yüksek Mühendisi

1991 yılında ülkemizde yaklaşık 30.000 ton karbondioksit üretilmiştir. Bu miktarın 20.000 tonu Karboğaz A* Ş tarafından Denizli-Kızıldere jeotermal sahasında» geri kalan 10*000 tonun büyük bölümü Kütahya Amonyak Fabrikasında Karbonik A. Ş. tarafından yan ürün olarak kimyasal yöntemle elde edilmiştir. Yaklaşık 3.000 ton civarında Niğde - Kemerhisar'da genç Hasandağ Volkanizmasına bağlı olarak öüney Doğalgaz A, Ş, tarafından doğal karbondioksit çıkarılmıştır. Bu üç firma tarafından üretilen karbondioksit ülkemiz İhtiyaçlarını karşılayamadığı için bu firmalar tarafından komşumuz Yunanistan ve Bulgaristan'dan karbondioksit satın alınmaktadır,

Dünyada doğal karbondioksit dört temel kökenden (kaynaktan) oluşmaktadır,

1. Mağmatik kökenli oluşum
2. Metamorfik kökenli oluşum
3. Jeotermal kökenli oluşum
4. Sedimanter kökenli oluşum

Ülkemizde dört kökenli doğal karbondioksit yatakları teşekkül etmiştir (Yılmaz, 1986), Bu yataklar Orta Avrupa Ülkeleriyle birlikte dünyanın en zengin doğal karbondioksit sahalarıdır. (Barnes ve diğerleri, 1978). MTA Oenel Müdürlüğünün yapmış olduğu bilimsel arama çalışmalarına göre de ülkemizde çok zengin doğal karbondioksit sahalarının varlığı saptanmıştır. (MTA Genel Müdürlüğü Yayını, 1990), Bu sahalarda doğal karbondioksitler kendiliğinden denetimsiz çıkışlar yaparak çevre kirliliğine neden olmaktadır. (Yılmaz, 1990)

Yasal Durum: ülkemizde dört ayrı kökenden oluşan doğal karbondioksitin sadece sedimanter olarak teşekkül etmiş Siirt-Dodan'dan elde edilen, ağır petrolü çıkarmada yararlanılan doğal karbondioksit, petrol oluşum şartlarında teşekkül ettiği için Petrol Kanunu kapsamına alınmıştır.

Yenilenebilir yani tükenmez özellikleri başta olmak üzere sedimanter sahalardan çok büyük farklılıklar gösteren magmatik, metomorfik ve

jeotermal kökenli doğal karbondioksit yatakları hiçbir yasa kapsamına alınmadığı için yerli ve yabancı firmalarca arama ve üretim çalışmaları yapılamamaktadır. Başta ABD olmak üzere Avrupa ülkelerinde bu yatakların tümü yaslarla güvence altına alınmıştır. Doğal karbondioksitin yeni hazırlanmakta olan Maden Kanunu kapsamına alınması halinde, yerli ve yabancı firmalar yapacakları bilimsel arama çalışmalarıyla birçok sahayı üretime açacaklardır, üretimin artması sonucu yurtdışından karbondioksitin ithali durdurulacağı gibi yurtdışına ihracatı mümkün olacaktır (Bize çok yakın konumdaki Suriye ve Lübnan; Yunanistan ve italya'dan karbondioksit satın alınmaktadır.)

Ekonomide çok yönlü kullanımı olan karbondioksit ülkemizde az miktarda ve pahalı üretildiği için sanayide birçok alanda kullanıma açılmamıştır. Doğal karbondioksit Maden Kanunu kapsamına alınması halinde firmalarca üretimi hızla artacak, birçok yeni alanda kullanıma sunulacaktır» (Fert başına tüketimimiz komşumuz Yunanistan düzeyinde olması halinde 150. 000 ton karbondioksit' e İhtiyacımız bulunmaktadır)*

Doğal karbondioksitin yeni hazırlanmakta olan Maden Kanunu kapsamına alınması ülke ekonomisine büyük yararlar sağlarken üretildiği yerlerde doğal karbondioksitin neden olduğu çevre kirliliğinin önlenmesi olanaklarını da içerecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Barnes, J., imin, W., White, D., 1978 Global disribution of carbon dioxide discharges and major zones of seismicity.

MTA Gmel Müdürlüğü Yayını, 1990, Karbondioksit ve Türkiye'deki karbondioksit aramaları,

YUmm, &, 1986, Dünya Enerji Konferansı» Türkiye 4. Enerji Kongresi Teknik Oturum Tebliğleri Doğal Karbondioksitin enerji tasarrufundaki katkısı s, 191-206» İzmir,

Yılmaz, h., 1990, Tübitak Bilim ve Teknik Dergisi, Ülkemizdeki Doğal karbondioksit çıkışlarının çevre üzerindeki etkileri cilt 23, sayı 272, Temmuz sayısı, sayfa 46 - 47,